

Martyna HARAF

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

Wydział Nauk Społecznych

Instytut Nauk o Bezpieczeństwie

martynawojcik.pv@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-2834-509X>

<https://doi.org/10.34739/dsd.2022.02.05>

NIELEGALNE MIGRACJE NA TERENIE RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W LATACH 2019-2022

ABSTRAKT: W artykule ukazano ramy definicyjne, podział i charakterystykę zjawiska migracji. Przeanalizowano regulacje prawne dotyczące statusu migranta, statusu uchodźcy oraz przeanalizowano regulacje prawne dotyczące nielegalnego przekroczenia granicy państwowej, a także statusu migranta i uchodźcy. Przybliżono zakres i zasięg nielegalnej migracji występującej w ostatnich latach na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Celem artykułu jest odpowiedź na pytania: jak wygląda ochrona i obrona granic na poziomie krajowym Rzeczypospolitej Polskiej w aspekcie kryzysu migracyjnego i nielegalnej migracji? Czy w perspektywie minionych lat liczba nielegalnych migrantów, przybywających na tereny Rzeczypospolitej Polskiej, uległa zmianie? Czy istnieją realne uzasadnienia przybywania migrantów na teren Rzeczypospolitej Polskiej? Hipoteza badawcza została ujęta w następujący sposób: system ochrony i obrony granic Rzeczypospolitej Polskiej przed nielegalną migracją funkcjonuje na poziomie dobrym (duża liczba ujawnień), lecz nie jest w pełni wystarczający w perspektywie aktualnie występujących zagrożeń. Metodę badawczą zastosowano do badań, których wyniki opisano w artykule: metoda syntezy i analizy – w tym analizy literatury oraz dostępnych statystyk Straży Granicznej.

SŁOWA KLUCZOWE: bezpieczeństwo graniczne, Straż Graniczna, nielegalna migracja, kryzys migracyjny, obrona i ochrona granic Rzeczypospolitej Polskiej

---

ILLEGAL MIGRATION ON THE TERRITORY OF THE REPUBLIC OF POLAND IN 2019-2022

ABSTRACT: The article shows the definitional framework, division, and characteristics of the migration phenomenon. It analyses the legal regulations concerning the status of a migrant, the status of a refugee, as well as the recognition of crossing the state border in violation of the law. The article discusses in detail the scope and range of illegal migration that has occurred in recent years on the territory of the Republic of Poland. The aim of the article is to answer the following questions: What is the border protection and defence at the national level of the Republic of Poland in the context of the migration crisis and illegal migration? Has the number of illegal migrants arriving on the territory of the Republic of Poland changed in the perspective of the past years? Are there real justifications for the arrival of migrants on the territory of the Republic of Poland? The research hypothesis was formulated as follows: the system of protection and defence of the borders of the Republic of Poland against illegal migration functions at a good level (a large number of disclosures), but is not fully sufficient in the perspective of the currently occurring threats. The research method used in the article is the method of synthesis and analysis – Including analysis of literature and available statistics of the Border Guard.

KEYWORDS: border security, border guard, illegal migration, migration crisis, defense and protection of the borders of the Republic of Poland

WPROWADZENIE

Zjawisko migracji jeszcze niedawno było postrzegane jako jeden z efektów procesów globalizacyjnych. Dzięki migracji mamy do czynienia z tworzeniem się nowych wspólnot na poziomie lokalnym, regionalnym, przenikaniem kultur i obyczajów w nowo powstałych środowiskach. W aspekcie zmian globalizacyjnych zjawisko migracji przedstawiane jest w aspektach pozytywnych, jak i negatywnych. W czasie otwierania granic oraz możliwości, jakie daje nam swoboda przemieszczania się między kontynentami, migracja stwarza perspektywę polepszenia jakości życia, rozwoju, możliwość poznania nowych kultur i społeczeństw. Coraz częściej występowanie migracji związane jest z odpowiedzią na zaistniałe problemy społeczne, polityczne, ekonomiczno-gospodarcze.

W XXI wieku zjawisko migracji powoduje wiele kontrowersji. Często uzależnione jest od zagrożeń i poziomu bezpieczeństwa grup społecznych. Występujące różnice i dysproporcje, powstające w obrębie sfery politycznej i ekonomicznej danego kraju (łamanie praw człowieka, niestabilna polityka socjalna, brak poszanowania praw mniejszości, brak zapewnionych podstawowych środków dla funkcjonowania jednostki w społeczeństwie), przyczyniają się do zwiększenia zjawiska migracji. Coraz częściej mówi się o tzw. kryzysie migracyjnym, nielegalnej migracji. Po raz pierwszy dostrzeżono ten problem podczas spotkania grupy G-20 w listopadzie 2015 r. Zauważono wówczas, że pod wpływem przybywania osób poszukujących ochrony międzynarodowej na terenie Unii Europejskiej zachwiane zostają relacje wewnętrznie, a co najważniejsze – może prowadzić to do niestabilności wspólnotowej polityki bezpieczeństwa¹. Kryzys migracyjny dotyczy nie tylko najbogatszych, ale wszystkich państw Unii Europejskiej. Wobec występujących zagrożeń powołano Europejską Agencję Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex), której głównym zadaniem jest nadzorowanie współpracy pomiędzy krajami Wspólnoty, w szczególności aspektami związanymi z obroną granic. Jak więc wygląda ochrona i obrona granic na poziomie krajowym Rzeczypospolitej Polskiej w kontekście kryzysu migracyjnego, nielegalnej migracji? Czy w perspektywie minionych lat liczba nielegalnych migrantów, przybywających na tereny Rzeczypospolitej Polskiej, uległa zmianie?

MIGRACJA – RAMY DEFINICYJNE, PODZIAŁ I CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA

Migracja od zawsze stanowiła punkt rozważań wielu dyscyplin naukowych, między innymi: socjologii, politologii, geografii czy ekonomii. I choć perspektywa ujęć w każdym przypadku jest inna w zależności od dyscypliny, można zaobserwować jedną cechę wspólną dla wszystkich definicji, tj. przekraczanie granic. Samo słowo „migracja”, w języku łacińskim *migratio*, oznacza przesiedlenie bądź (wy)wędrowanie². A. Górny oraz P. Kaczmarczyk wyróżniają definicję

---

¹ A. Chojan, P. Olszewski, *Kryzys migracyjny jako problem globalny. Konsekwencje dla polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2018, Tom 10(46), zeszyt 1, s. 98.

² B. Mróz, *Wpływ zagrożeń migracyjnych na bezpieczeństwo wewnętrzne państwa*, „Journal of Modern Science” 2017, Tom 2/33, s. 288.

zapropozowaną w 1982 r. przez Garetha L. Lewisa, który to osobę migranta określa jako kogoś przybywającego bądź opuszczającego dane miejsce w sposób inny niż urodzenie czy śmierć³. Podana definicja geograficzno-demograficzna nie jest w pełni wystarczająca i stanowi jedynie podstawę do wyodrębnienia i stworzenia dokładniejszych definicji. H. Kubiak wraz z K. Slany przedstawili definicję socjologiczną, która określa migrację jako trwałą zmianę miejsca, w której przebywały jednostki i określone grupy społeczne na danej przestrzeni⁴.

Podane definicje migracji to tylko nieliczne z ujętych w literaturze. Ramy definicji tego pojęcia oscylują wokół zmiany – zmiany miejsca zamieszkania danych jednostek, zmiany społeczności, którą jednostka się otacza, przemieszczenia się bądź przenikania danej kultury i obyczajów, dystansu, czasu trwania migracji⁵.

A. Maksimczuk i L. Sidorowicz w swojej publikacji *Ochrona granic i obsługa ruchu granicznego* wymieniili wymiary – kryteria postrzegania migracji, tj.:

- kryterium czasu – określa minimalny czas, jaki pokonała jednostka, poruszając się, bądź czas, w którym przebywała w miejscu docelowym swojego pobytu. Kryterium to pozwala na odróżnienie migrantów od turystów, którzy zmieniają swoje otoczenie tylko i wyłącznie chwilowo;
- kryterium przestrzeni – dotyczy przestrzeni fizycznej, przemierzenie określonej odległości, która wiąże się z przekroczeniem granic administracyjnych kraju;
- kryterium miejsca zamieszkania (pobytu) – według tego kryterium należy uznawać migranta jako jednostkę zmieniającą miejsce swojego zamieszkania, która może być uznana jako zmiana półtrwała lub trwała, może mieć charakter wewnętrzny bądź zewnętrzny, przymusowy lub dobrowolny;
- kryterium aktywności – łączy w sobie elementy kryterium miejsca zamieszkania z życiową aktywnością, wykonywaniem codziennych czynności – w tym wykonywaniem pracy zarobkowej⁶.

T. Kaczmarczyk w swojej publikacji zaznaczył, że migracja może przybrać wiele form, w zależności od kierunku przemieszczenia się jednostki. Wśród form migracji możemy wyróżnić:

- emigrację – ma na celu wyjazd z danego kraju;
- imigrację – ma na celu przyjazd do danego kraju;
- reemigrację- powtórna emigracja do danego państwa bądź powrót do kraju ojczystego;
- repatriację – powrót do kraju ojczystego po przymusowym przesiedleniu ludności po długotrwałym okresie⁷.

B. Mróz w swojej publikacji podzieliła czynniki migracyjne – powody, dla których jednostki skłonne są opuścić miejsce swojego dotychczasowego pobytu. Czynniki migracyjne

³ A. Górny, P. Kaczmarczyk, *Uwarunkowania i mechanizmy migracji zarobkowych w świetle wybranych koncepcji teoretycznych*, Warszawa 2003, s. 5.

⁴ H. Kubiak, K. Slany, *Migracje*, [w:] Z. Bokszański, A. Kojder (red.), *Encyklopedia socjologii*, Warszawa 2002, s. 244.

⁵ A. Górny, P. Kaczmarczyk, op. cit., s. 7.

⁶ A. Maksimczuk, L. Sidorowicz, *Ochrona granic i obsługa ruchu granicznego*, Warszawa 2007, s. 22.

⁷ T. Kaczmarczyk, *Migracja – charakterystyka zjawiska*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy” 2015, 16(3), s. 8.

zostały podzielone na te przyciągające jednostkę do danego kraju, społeczności oraz na czynniki wypychające jednostkę, popychające do opuszczenia danej społeczności. Do czynników wypychających należą:

1. Czynniki ekonomiczne i demograficzne:

- niskie zarobki;
- wysoki stopień bezrobocia;
- wysoki przyrost naturalny;
- ubóstwo;
- brak dostępu do edukacji i podstawowej opieki medycznej.

2. Czynniki polityczne:

- niski poziom bezpieczeństwa;
- przemoc;
- konflikty;
- łamanie podstawowych praw człowieka;
- korupcja.

3. Czynniki kulturowe i społeczne:

- dyskryminacja na tle etycznym i religijnym⁸.

Do czynników popychających jednostkę do przyjazdu na terytorium danego kraju należą:

1. Czynniki ekonomiczne i demograficzne:

- wizja poprawienia jakości życia;
- wizja wyższego wynagrodzenia za pracę;
- możliwość rozwoju osobistego i zawodowego.

2. Czynniki polityczne:

- wolność polityczna;
- poczucie bezpieczeństwa.

3. Czynniki kulturowe i społeczne:

- przyjazd do kraju przodków;
- łączenie rodzin;
- brak dyskryminacji⁹.

B. Woźniak, socjolog, wskazał istotną potrzebę podziału zjawiska migracji na mikro-, mezo-, makro- oraz megamigrację, pomimo że podział klasyczny migracji dzieli ją na dobrowolną i przymusową¹⁰. Idąc za B. Bartzem, migracja jest procesem, w którym jednostka musi

---

⁸ B. Mróz, op. cit.

⁹ Ibidem.

¹⁰ R.B. Woźniak, *Socjologiczne implikacje migracji cudzoziemców w Polsce. Studium pogranicza polsko-niemieckiego*, Szczecin 1999, s. 42.

przystosować się do nowego, innego systemu społecznego, a proces migracji ma za zadanie rozwiązać życiowe problemy¹¹.

Termin „nielegalna migracja” jest pojęciem w swojej strukturze bardzo szerokim¹². Ogólnie mianem nielegalnych migrantów określa się cudzoziemców, którzy nielegalnie przedostają się na terytorium danego państwa (drogą lądową, powietrzną, morską) z wykorzystaniem fałszywych i podrobionych dokumentów tożsamości, wiz, paszportów. O nielegalnym migrancie mówimy również wtedy, gdy osoba wjechała do państwa docelowego w sposób legalny – okazała legalnie otrzymane pozwolenia wjazdowe i dokumenty – lecz bezprawnie przedłuża pobyt i zmienia jego charakter bez odpowiednich pozwoleń ze strony władz państwa, na terenie którego się znajduje¹³. Niekiedy nielegalni migranci powiązani są ze zorganizowanymi grupami przestępczymi, które skupiają handlarzy ludźmi oraz przemytników¹⁴. Nielegalnym migrantem określa się również osobę, która ubiega się o azyl w danym państwie, pomimo wydanej decyzji odmownej.

Zajmując się problematyką nielegalnej migracji, możemy spotkać się z patologią procesów migracyjnych¹⁵. Opiera się ona między innymi na handlu ludźmi, w szczególności handlu kobietami. Metoda działania sprawcy jest znana – opiera się na zwerbowaniu kobiet, przedstawiając perspektywę znalezienia nowej, legalnej i lepiej płatnej pracy za granicą, a kończy się na oddaniu kobiet do domów publicznych, gdzie zmuszone są stosować praktyki seksualne. Najczęściej kobiety – ofiary handlu – pochodzą z Rosji, Białorusi bądź Ukrainy, skąd przewożone są do krajów Europy Zachodniej¹⁶.

PRZEKROCZENIE GRANICY PAŃSTWOWEJ Wbrew PRZEPISOM

”PGPWP” – takim skrótem oznaczane jest w statystyce Straży Granicznej przekroczenie granicy państwowej wbrew przepisom¹⁷. Przepisem penalizującym nielegalnie przekroczenie granicy jest art. 264 Kodeksu karnego, który mówi, że przekraczający granicę RP nielegalnie podlegają karze pozbawienia wolności do lat 3¹⁸. Dotyczy to osób, które przekraczają granice i wobec tego używają gróźb, przemocy, podstępów bądź też współdziałają z innymi osobami podczas tego procederu¹⁹. W paragrafie trzecim art. 264 ustawodawca wymienia karę

¹¹ B. Bartz, *Idea wielokulturowego wychowania w nowoczesnych społeczeństwach*, Duisburg- Radom 1997, s. 43.

¹² A. Sakowicz, *Nielegalna imigracja na obszarze Unii Europejskiej a prawo karne*, [w:] A. Górski, A. Sakowicz (red.), *Zwalczanie przestępczości w Unii Europejskiej. Współpraca sądowa i policyjna w sprawach karnych*, Warszawa 2006, s. 185.

¹³ R. Suduł, *Definicje i uwarunkowania nielegalnej migracji*, „Roczniki Wydziału Nauk prawnych i Ekonomicznych KUL” 2012-2013, Tom VIII-IX, zeszyt 1, s. 375.

¹⁴ R. Suduł, op. cit., s. 374-375.

¹⁵ P. Wilk, *Nielegalna migracja i jej rodzaje na przykładzie przejścia granicznego Warszawa-Okęcie w latach 2009-2014*, „Studia Bezpieczeństwa Narodowego” 2016, 2, vol.10, s. 180.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ *Straż Graniczna. Informacja statystyczna*, <https://www.strazgraniczna.pl/pl/granica/statystyki-sg/2206,Statystyki-SG.html> (07.01.2023).

¹⁸ Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej – stan prawny na dzień 1 stycznia 2023 r. (Dz.U. z 2022 r.1138 t.j., art. 264).

¹⁹ Ibidem.

pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8, w przypadku kiedy osoba postronna zaangażowana jest w organizację nielegalnego przekroczenia granicy osób trzecich²⁰.

Z przekroczeniem granicy państwowej wbrew przepisom na masową skalę mamy do czynienia w przypadku konfliktów, wojen, prześladowań rasowych, religijnych bądź politycznych, których to jednostka doświadczyła w kraju swojego pobytu. Według regulacji międzynarodowej, a dokładnie konwencji genewskiej z 1951 r., osoba, która w szczególności obawia się zagrożeń występujących w kraju – np. prześladowań na tle religijnym, rasowym – i na tej podstawie pośrednio zostaje zmuszona do opuszczenia kraju swojego pobytu, uznawana jest za uchodźcę. W świetle konwencji genewskiej uchodźca to osoba, która ma uzasadnioną obawę prześladowania (religijnego, rasowego, narodowościowego, politycznego, przynależności do grupy społecznej), bądź go doświadczyła, znajdująca się poza terenem kraju, którego obywatelstwo posiada, i na tej podstawie nie chce bądź nie ma możliwości powrócić do tego kraju²¹. Osoba ta szuka ochrony międzynarodowej. Warto zaznaczyć, że definicja uchodźcy została przyjęta prawnie i funkcjonuje w ujęciu prawa międzynarodowego. Definicja migranta zaś nie ma podłoża prawnego, a na podstawie ram definicyjnych prezentowanych w poprzedniej części („Migracja – ramy definicyjne, podział i charakterystyka zjawiska”) zauważalne są różnice postrzegania pojęcia migracji i migranta.

Wymienia się organizacje rządowe i pozarządowe, których celem jest udzielenie niezbędnej pomocy prawnej migrantom, tj.:

- Departament Polityki Migracyjnej MSWiA,
- Komenda Główna Straży Granicznej,
- Zespół ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlu Ludźmi,
- Caritas Polska,
- Polska Akcja Humanitarna,
- Stowarzyszenie Interwencji Prawnej,
- Helsińska Fundacja Praw Człowieka²².

Polska dla migrantów stanowi bądź jedynie kraj tranzytowy, bądź docelowy, w którym mogą znaleźć lepiej płatną pracę, poprawić jakość swojego życia. Większość migrantów napływających do Polski ma na celu przedostanie się do innych krajów zachodnich, takich jak np. Niemcy, Francja bądź Holandia. Niestety tylko mała część osób, które dostały się do Polski, stara się o prawo do stałego pobytu. Migranci najczęściej są nielegalnie zatrudniani bez ważnych dokumentów tożsamości oraz dokumentów uprawniających ich o pobytu. Ważnym aspektem, który należy tutaj zaznaczyć, jest liczba sfałszowanych dokumentów tożsamości, pozwoleń, kart pobytu, wiz, które są stale w obiegu a ich ilość z roku na rok wzrasta. Straż Graniczna podaje, że w trzech kwartałach 2022 roku ujawniła 1037 fałszywych dokumentów uprawniających do

---

²⁰ Ibidem.

²¹ *Konwencja dotycząca statusu uchodźców*, sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r. (Dz.U. z 1991r. nr 119 poz. 515), <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19911190515> (07.01.2023).

²² P. Wilk, op. cit., s. 181.

przekroczenia granicy, w 2021 r. – 4440, w 2020 r. – 1863, a w roku 2019 – 1200²³. Warto pamiętać, że dane te dotyczą tylko i wyłącznie dokumentów ujawnionych – przypadków, kiedy osoba próbowała przekroczyć granicę na podstawie sfałszowanych dokumentów, lecz te zostały ujawnione i skonfiskowane w ramach wszczętej procedury prawnej. Dane statystyczne Straży Granicznej są jedynie niewielkim wycinkiem rzeczywistego obiegu fałszywych dokumentów na terenie Unii Europejskiej. Z każdym rokiem liczba wydanych fałszywych dokumentów tożsamości rośnie, a do ich ujawnienia dochodzi często w przypadku popełnienia innych przestępstw – osoby zostają zatrzymane podczas wypożyczenia samochodu, posługując się fałszywymi danymi osobowymi, oszustw, kradzieży, wyłudzeń zasiłków.

NIELEGALNA MIGRACJA NA TERENIE RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W LATACH 2019-2022

Dokonując analizy zjawiska nielegalnej migracji na obszar Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2019-2022 r. posłużono się danymi statystycznymi Straży Granicznej. W analizie uwzględniono dane dotyczące przekroczenia granicy państwowej wbrew przepisom, posługiwania się przez migrantów fałszywymi dokumentami oraz dane dotyczące osób zatrzymanych za nielegalny pobyt na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

Tabela 1. Zatrzymani i ujawnieni przez Straż Graniczną za PGPWP lub usiłowanie PGPWP. Część 1.

Odcinek granicy	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r. (3 kwartały)
Rosja	133	32	17	20
Białoruś	218	246	2877	410
Ukraina	1085	1581	3712	977
Granica morska (połączenia zewnętrzne)	14	5	1	8
Granica lotnicza (połączenia zewnętrzne)	714	497	856	716
Suma przekroczeń	2164	2361	7463	2131

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyk Straży Granicznej, <https://www.strazgraniczna.pl/pl/granica/statystyki-sg/2206,Statystyki-SG.html> (07.01.2023).

²³ Straż Graniczna. Informacja statystyczna, <https://www.strazgraniczna.pl/pl/granica/statystyki-sg/2206,Statystyki-SG.html> (07.01.2023).

Tabela 2. Zatrzymani i ujawnieni przez Straż Graniczną za PGPWP lub usiłowanie PGPWP. Część 2.

Odcinek granicy	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r. (3 kwartały)
Litwa	219	135	324	574
Słowacja	91	208	167	85
Czechy	1044	584	516	160
Niemcy	1470	770	1592	790
Granica morska (połączenia wewnętrzne)	43	12	44	7
Granica lotnicza (połączenia wewnętrzne)	157	86	352	141
Suma przekroczeń	3024	1795	2995	1757

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyk Straży Granicznej, <https://www.strazgraniczna.pl/pl/granica/statystyki-sg/2206,Statystyki-SG.html> (07.01.2023).

Na podstawie danych statystycznych Straży Granicznej można zauważyć, że w roku 2021 liczba zatrzymanych i ujawnionych za dokonanie bądź usiłowanie przekroczenia granicy państwowej wbrew przepisom była największa²⁴. Suma przekroczeń dla poszczególnych lat wynosi:

- 2019 r. – 5188 incydentów przekroczeń granicy państwowej wbrew przepisom;
- 2020 r. – 4156 incydentów PGPWP;
- 2021 r. – 10 458 incydentów PGPWP;
- 2022 r. – 3888 incydentów PGPWP²⁵.

Biorąc pod uwagę odcinek, na którym dokonano bądź usiłowano przekroczyć granicę Rzeczypospolitej Polskiej, najwięcej przekroczeń wystąpiło na granicy ukraińskiej w 2021 r., tj. 3712 incydentów. Dla poszczególnych odcinków granicznych największa liczba dokonanych i usiłowanych przekroczeń to:

- granica Polska-Rosja – 2019 r. – 133 PGPWP;
- granica Polska-Białoruś – 2021 r. – 2877 PGPWP;
- granica Polska-Litwa – 2022 r. – 574 PGPWP;
- granica Polska-Słowacja – 2020 r. – 220 PGPWP;
- granica Polska-Czechy – 2019 r. – 1044 PGPWP;
- granica Polska-Niemcy – 2021 r. – 1592 PGPWP;
- granica morska (połączenia zewnętrzne) – 2019 r. – 14 PGPWP;
- granica morska (połączenia zewnętrzne) – 2021 r. – 44 PGPWP;
- granica lotnicza (połączenia zewnętrzne) – 2021 r. – 856 PGPWP;

²⁴ *Straż Graniczna. Informacja statystyczna*, <https://www.strazgraniczna.pl/pl/granica/statystyki-sg/2206,Statystyki-SG.html> (07.01.2023).

²⁵ *Ibidem*.

- granica lotnicza (połączenia wewnętrzne) – 2021 r. – 352 PGPWP²⁶.

W roku 2019 za przekroczenie granicy (usiłowanie bądź dokonanie) Rzeczypospolitej Polskiej wbrew przepisom ujawnieni i zatrzymani zostali obywatele: Ukrainy (2759), Rosji (370), Gruzji (221), Białorusi (192), Turcji (159), Afganistanu (127)²⁷. Kolejne miejsca w statystyce zajmują obywatele Wietnamu, Mołdawii, Syrii, Iranu, Indii, Iraku, Kuby, Armenii. Najwięcej przekroczeń ujawniono na odcinku granicy z Niemcami

W 2020 r. najczęściej ujawnionych i zatrzymanych było osób obywatelstwa: ukraińskiego (2364), rosyjskiego (256), mołdawskiego (209), gruzińskiego (194), afgańskiego (164), syryjskiego (144)²⁸. Statystyka Straży Granicznej wymienia kolejno obywateli: Białorusi, Turcji, Iraku, Wietnamu, Albanii, Tadżykistanu, Iranu, a najwięcej przekroczeń zostało ujawnionych na granicy z Ukrainą.

W kolejnym roku (2021) zostali zatrzymani obywatele: Ukrainy (4265), Iraku (2174), Syrii (727), Afganistanu (710), Gruzji (516) i Mołdawii (459)²⁹. Dalej w statystyce wymienia się obywatele Rosji, Turcji, Białorusi, Somalii, Iranu, Jemenu. W tym roku najwięcej ujawnień i zatrzymań dokonano na granicy z Białorusią.

W trzech kwartałach 2022 r. przekroczyć granicę wbrew przepisom usiłowali obywatele: Ukrainy (1146), Iraku (411), Gruzji (338), Syrii (317), Afganistanu (187), Rosji (138), dalej statystyka wymienia kolejno obywateli: Iranu, Turcji, Białorusi, Armenii, Indii, Tadżykistanu, Mołdawii, Egiptu, Pakistanu. Najwięcej przekroczeń ujawniono na granicy z Ukrainą³⁰.

Tabela 3. Zatrzymani i ujawnieni przez Straż Graniczną za posługiwanie się fałszywymi dokumentami.

Rodzaj dokumentu	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r. (3 kwartały)
Wiza	802	348	459	108
Stempel	96	36	63	33
Dowód osobisty	102	65	233	73
Dokument pobytowy	61	70	100	39
Paszport	91	60	77	99
Karta MRG	-	-	-	-
Inny dokument	48	1284	3526	685
Suma	1200	1863	4460	1037

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyk Straży Granicznej, <https://www.strazgraniczna.pl/pl/granica/statystyki-sg/2206,Statystyki-SG.html> (07.01.2023).

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Ibidem.

Poddając analizie dane statystyczne dotyczące osób ujawnionych i zatrzymanych na podstawie posługiwania się fałszywymi dokumentami, zauważalna jest duża liczba ujawnionych takich dokumentów w 2021 r. – 4460. Biorąc pod uwagę rodzaj sfalszowanego dokumentu, najwięcej ujawnień w poszczególnych latach dotyczyły:

- wiz – 2019 r. – 802 ujawnienia,
- stempli – 2019 r. – 96 ujawnień,
- dowodów osobistych – 2021 r. – 233 ujawnienia,
- dokumentów pobytowych – 2021 r. – 100 ujawnień,
- paszportów – 2022 r. – 99 ujawnień (z zaznaczeniem, że podane dane dotyczą jedynie trzech kwartałów tego roku),
- innych dokumentów – 2021 r. – 3526 ujawnień³¹.

W roku 2019 ujawniono i zatrzymano za posługiwanie się fałszywymi dokumentami (podany rodzaj dokumentu był najczęściej fałszowany) obywateli następujących państw: Ukrainy (826; rodzaj dokumentu – wiza), Białoruś (39; rodzaj dokumentu – wiza), Gruzja (39; rodzaj dokumentu – dowód osobisty), Rosja (34; rodzaj dokumentu – stempel), Turcja (31; rodzaj dokumentu – wiza, dokument pobytowy, paszport), Iran (30; rodzaj dokumentu – dowód osobisty)³². Ze względu na rodzaj fałszerstwa – w 2019 r. przeważało wyłudzenie dokumentu.

W roku 2020 ujawnieni i zatrzymani za posiadanie fałszywych dokumentów byli obywatele: Ukrainy (1423; rodzaj dokumentu – wiza oraz inne dokumenty), Mołdawii (139; rodzaj dokumentu – inny dokument niż wymieniony), Gruzji (70; rodzaj dokumentu – inny dokument niż wymieniony), Rosji (61; rodzaj dokumentu – dokument pobytowy), Białorusi (32; rodzaj dokumentu – wiza), Albanii (24; rodzaj dokumentu – dowód osobisty, paszport)³³. Ze względu na rodzaj fałszerstwa – przeważało podrobienie.

W kolejnym roku – 2021 – osoby posługujące się fałszywymi dokumentami były obywatelstwa: ukraińskiego (3325; rodzaj dokumentu – wiza oraz inne dokumenty), mołdawskiego (351; rodzaj dokumentu – inny dokument niż wymieniony), gruzińskiego (259; rodzaj dokumentu – inny dokument niż wymieniony), syryjskiego (201; rodzaj dokumentu – dowód osobisty), białoruskiego (63; rodzaj dokumentu – wiza), rosyjskiego (54; rodzaj dokumentu – dokument pobytowy)³⁴. Przeważało podrobienie dokumentu.

W trzech kwartałach 2022 r. najwięcej osób posługujących się fałszywym dokumentem było obywatelstwa: ukraińskiego (654; rodzaj dokumentu – wiza i inne dokumenty), gruzińskiego (103; rodzaj dokumentu – paszport i inne dokumenty), syryjskiego (53; rodzaj dokumentu – dowód osobisty), białoruskiego (49; rodzaj dokumentu – wiza), rosyjskiego (26; rodzaj

---

³¹ Ibidem.

³² Ibidem.

³³ Ibidem.

³⁴ Ibidem.

dokumentu – dokument pobytowy i wiza), albańskiego (21; rodzaj dokumentu – paszport)³⁵. Najczęstszym rodzajem fałszerstwa było podrobienie.

Tabela 4. Zatrzymani i ujawnieni przez Straż Graniczną za nielegalny pobyt.

Odcinek granicy	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r. (3 kwartały)
Rosja	266	62	18	17
Białoruś	2008	898	236	592
Ukraina	15 460	4617	2505	1121
Granica morska (połączenia zewnętrzne)	-	-	-	-
Granica lotnicza (połączenia zewnętrzne)	1787	645	825	883
Kraj	7104	3600	3228	2281
Suma przekroczeń	26 625	9822	6812	4894

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyk Straży Granicznej, <https://www.strazgraniczna.pl/pl/granica/statystyki-sg/2206,Statystyki-SG.html> (07.01.2023).

Najwięcej ujawniono i zatrzymano nielegalnie przebywających w Rzeczypospolitej Polskiej osób w 2019 r. – 26625, w tym 7104 ujawnień i zatrzymań na terenie kraju. Biorąc pod uwagę odcinki granicy, na których nastąpiło ujawnienie bądź zatrzymanie osób w związku z nielegalnym pobylem, dane statystyczne wskazują:

- granica z Rosją – 266 ujawnień i zatrzymań;
- granica z Białorusią – 2008 ujawnień i zatrzymań;
- granica z Ukrainą – 15460 ujawnień i zatrzymań;
- granica lotnicza – 1787 ujawnień i zatrzymań.

W roku 2019 najwięcej ujawnionych i zatrzymanych za nielegalny pobyt na terytorium Rzeczypospolitej posiadało obywatelstwo: ukraińskie (19 559), białoruskie (1459), rosyjskie (1396), gruzińskie (1368), mołdawskie (885), indyjskie (226)³⁶. Dalej wymieniani w statystyce są obywatele: Chin, Wietnamu, Turcji, Kazachstanu, Uzbekistanu, Tadżykistanu. Najwięcej ujawnień i zatrzymań dokonano na granicy ukraińskiej.

W roku 2020 ujawnieni i zatrzymani byli obywatele: ukraińskiego (6 872), rosyjskiego (628), gruzińskiego (580), białoruskiego (543), mołdawskiego (323), indyjskiego (86)³⁷. Najwięcej zatrzymanych zostało ujawnionych na granicy ukraińskiej.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Ibidem.

³⁷ Ibidem.

W 2021 r. za nielegalny pobyt na terenie Rzeczypospolitej Polskiej zostali zatrzymani obywatele: Ukrainy (4324), Gruzji (746), Rosji (253), Białorusi (206), Mołdawii (200), Iraku (131)³⁸. Dalsze pozycje w statystyce zajmują ujawnieni z Wietnamu, Syrii, Indii, Uzbekistanu, Turcji, Chin, Afganistanu. W roku 2021 najczęściej ujawnień i zatrzymań nastąpiło na terenie kraju.

W przeciągu trzech kwartałów 2022 roku za nielegalny pobyt zostali zatrzymani obywatele: Gruzji (1107), Ukrainy (942), Białorusi (485), Rosji (469), Mołdawii (289), Uzbekistanu (125)³⁹. Kolejno w statystyce widnieją obywatele: Turkmenistanu, Wietnamu, Azerbejdżanu, Indii, Armenii. Najwięcej ujawnień i zatrzymań nastąpiło na terenie kraju.

OCHRONA I OBRONA GRANICY PAŃSTWOWEJ PRZEZ STRAŻ GRANICZNĄ

Za ochronę i obronę granicy państwowej Rzeczypospolitej Polskiej odpowiada wiele służb i instytucji. Wszystkie mają wspólny cel – zapewnić bezpieczeństwo i ochronę mieszkańców państwa, zapewnić i utrzymywać nienaruszalność pod względem terytorialnym. Aby zrealizować wspólne cele, należy wykreować wizję bezpieczeństwa, co – zdaniem J. Pawłowskiego – odbywa się poprzez ustanowienie prawnych podstaw bezpieczeństwa, strategię oraz politykę bezpieczeństwa narodowego, strategię cywilną oraz wojskową, w tym organizację ochrony i obrony, stworzenie infrastruktury bezpieczeństwa, zawarcie sojuszy oraz współpracę międzynarodową⁴⁰. W. Kitler słusznie zdefiniował istotę bezpieczeństwa narodowego, mówiąc o bezpieczeństwie państwa jako o najważniejszej z wartości, najistotniejszym celu działania państwa, grup społecznych oraz jednostek. Mówi o bezpieczeństwie jako procesie, który tworzony jest wraz z aktualnymi potrzebami jednostek w kraju, gwarantujący brak zagrożeń, ochronę, obronę państwa i społeczeństwa⁴¹.

M. Lisiecki wskazuje na tradycyjne podejście do ochrony i obrony granicy państwowej. Uważa, że ochrona i obrona granic państwowych jest jednym z elementów warunkujących bezpieczeństwo państwa, a ochrona granicy państwowej obejmuje zarówno sferę gospodarczą, polityczną i ekologiczną⁴². A. Wawrzusiszyn z kolei wskazał w swojej publikacji „Wybrane problemy transgranicznego bezpieczeństwa Polski” na podejście przedmiotowe. Mówi o ochronie granicy państwowej w kontekście postrzegania jej z punktu widzenia określonych dziedzin aktywności państwa oraz stałego poszerzania jej zakresu na gruncie chronionych wartości, metod polityki bezpieczeństwa, zakresu stosowanych środków oraz wizji bezpieczeństwa państwa⁴³. Podejście przedstawione przez A. Wawrzusiszyna jest podejściem systemowym do zagadnienia

³⁸ Ibidem.

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ J. Pawłowski (red.), *Podstawy bezpieczeństwa narodowego (państwa)*, Warszawa 2017, s. 42.

⁴¹ W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe. Podstawowe kategorie, dylematy pojęciowe i próba systematyzacji*, „Zeszyt Problemy TWO” 2010, nr 1(61), s. 31-32.

⁴² M. Lisiecki, *Obrona i ochrona granicy państwowej Polski jako element bezpieczeństwa państwa*, Warszawa 1993, s. 3.

⁴³ A. Wawrzusiszyn, *Wybrane problemy transgranicznego bezpieczeństwa Polski*, Warszawa 2012, s. 24.

obrony granic, w którym za zapewnienie bezpieczeństwa odpowiedzialne są służby graniczne – Straż Graniczna (w czasie pokoju) i siły zbrojne (stan wojny)⁴⁴.

Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej oraz obecność w strefie Schengen zapoczątkowały wypracowanie modelu ochrony granicy państwowej, który musiał się dostosować do aktualnie wymaganych standardów. Od 2004 r. model ten jest wyznacznikiem działań Straży Granicznej, której zadaniem jest rozpoznawać zagrożenia dla granicy państwowej oraz prowadzić działania neutralizujące i zapobiegawcze. Rola, zadania i uprawnienia Straży Granicznej zostały opisane w Ustawie z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, która charakteryzuje tę formację jako umundurowaną, jednolitą, skoncentrowaną na ochronie granicy państwowej, sprawowaniu kontroli ruchu granicznego i zapobieganiu, przeciwdziałaniu nielegalnej migracji⁴⁵. Straż Graniczna odpowiedzialna jest za:

- zatrzymanie osób przekraczających granicę państwową wbrew przepisom,
- zatrzymanie osób, które posługują się fałszywymi dokumentami,
- wykrywanie i zwalczanie przemytu towarów,
- wykrywanie i zwalczanie przemytu materiałów niebezpiecznych,
- wykrywanie i zwalczanie zorganizowanych grup przestępczych o charakterze transgranicznym,
- wykrywanie i zwalczanie korupcji i łapówkarstwa⁴⁶.

W. Sójka i K. Gąsiorek piszą, że zagrożenia graniczne nie polegają tylko i wyłącznie na przemyśle towarów, nielegalnej migracji, działaniach zorganizowanych grup przestępczych, fałszowaniu dokumentów przewozowych, handlu ludźmi, lecz również na działaniach o charakterze hybrydowym⁴⁷. Autorzy wymieniają następujące zagrożenia hybrydowe, powodujące zaburzenie funkcjonowania bezpieczeństwa granicznego i działania państwa:

- rozpowszechnienie informacji propagandowych oraz dezinformacyjnych,
- cyberataki na rządowe strony oraz instytucje sprawujące ochronę graniczną,
- celowe blokowanie ruchu na trasach międzynarodowych,
- ograniczenie dostępu energetycznego, łączności na przejściach i placówkach granicznych,
- korumpowanie oraz szantażowanie służb granicznych oraz celnych,
- duży ruch na obszarach przygranicznych, np. ćwiczenia sił zbrojnych,
- wysyłanie grup dywersyjnych na przejścia graniczne, niezapowiedziane kontrole placówek w czasie kryzysu bądź ukrytego/ otwartego konfliktu,
- użycie broni biologicznej w obszarach przygranicznych⁴⁸.

⁴⁴ W. Sójka, K. Gąsiorek, *Ochrona, obrona i bezpieczeństwo granicy państwowej w warunkach zewnętrznego zagrożenia państwa i w czasie wojny*, „Wiedza Obronna” 2021, vol. 277, No. 4, s. 78.

⁴⁵ Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej - stan prawny na dzień 19 maja 2022 r. (Dz.U. 1061), <https://www.dziennikustaw.gov.pl/D2022000106101.pdf> (07.11.2022).

⁴⁶ M. Maciejewska, A. Piffer, *Rola Straży Granicznej w zakresie zwalczania międzynarodowego terroryzmu i przestępczości zorganizowanej*, „Zeszyty Naukowe Ruchu Studenckiego” 2016, Nr 2, s. 20.

⁴⁷ B. Mróz, *System ochrony granicy państwowej wobec współczesnych zagrożeń bezpieczeństwa państwa*, „Journal of Modern Science” 2016, t. 2/29, s. 311.

⁴⁸ W. Sójka, K. Gąsiorek, op. cit., s. 81-82.

W dobie szybkiego postępu technologicznego i nowych form potencjalnych zagrożeń bezpieczeństwa granicznego nie należy bagatelizować czynników, które oddziałują na poziom bezpieczeństwa granicznego i skuteczności działania Straży Granicznej.

Obserwacja i stosowanie modelu szybkiego reagowania na wystąpienie nowych form zagrożeń zapewni bezpieczeństwo graniczne państwa, bezpieczeństwo społeczeństwa i jednostek.

PODSUMOWANIE

Dokonując analizy zjawiska nielegalnej migracji na obszar Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2019-2022 r., należy uwzględnić czynniki, które mogą oddziaływać na liczbę i skalę występowania tego zjawiska. Do tych czynników należy:

- wojna w Syrii – od 2011 r.,
- wojna w Jemenie – od 2015 r.,
- niestabilna sytuacja w Turcji, Afganistanie, Iraku, Egipcie,
- pandemia COVID-19 i zamknięcie granic państwowych dla przyjezdnych – od 17 listopada 2019 r.,
- kryzys migracyjny na granicy Białorusi z państwami należącymi do Unii Europejskiej – od czerwca 2021 r.,
- inwazja Rosji na Ukrainę – od 24 lutego 2022 r.

Powyższe czynniki nie zostały wymienione bez przyczyny. W statystyce wymienia się obywateli Turkmenistanu, Wietnamu, Azerbejdżanu, Indii, Armenii, Uzbekistanu, Turcji, Chin, Afganistanu, Kazachstanu, Tadżykistanu, Albanii, Mołdawii. Świadczy to stałej ucieczce obywateli wymienionych państw. Niestabilna sytuacja polityczna, prześladowania obywateli i toczące się wojny popychają jednostki do opuszczenia kraju z uwagi na brak bezpieczeństwa i obawę stania się ofiarą – bycia prześladowanym bądź osądzonym za czyn, którego dana osoba nie popełniła.

W nawiązaniu do wybuchu pandemii COVID-19 – dane statystyczne dotyczące przekroczenia granicy państwowej wbrew przepisom nie uległy znaczącej zmianie. W 2020 r. wzrosła liczba ujawnionych i zatrzymanych migrantów posługujących się fałszywymi dokumentami, zmalała zaś liczba zatrzymanych za nielegalny pobyt.

Skutki kryzysu migracyjnego na granicy z Białorusią stale są widoczne. W 2021 r. znacznie wzrosła liczba: przekroczeń granicy państwowej wbrew przepisom, ujawnień i zatrzymań w związku z posługiwaniem się fałszywymi dokumentami. W porównaniu z rokiem 2020 zmalała liczba zatrzymanych za nielegalny pobyt na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

W 2022 r. znacząco zmalała liczba przekroczeń granicy RP wbrew przepisom. W tym roku najwięcej przekroczeń ujawniono na granicy z Ukrainą, na co w szczególności oddziaływała wojna. W roku 2022 zmalała liczba ujawnionych fałszerstw dokumentów oraz zatrzymanych za nielegalny pobyt.

W oparciu o przedstawione analizy możliwe jest potwierdzenie postawionej hipotezy, tj. system ochrony i obrony granic Rzeczypospolitej Polskiej przed nielegalną migracją funkcjonuje na

poziomie dobrym (duża liczba ujawnień), lecz nie jest w pełni wystarczający w perspektywie aktualnie występujących zagrożeń. Wydarzenia dziejące się na świecie, występujące kryzysy i wojny znacząco oddziałują na skalę i zasięg migracji. Ujawnienia i zatrzymania osób, zawarte w statystyce, świadczą o czujności i skuteczności działań, jakie prowadzi Straż Graniczna wobec nielegalnych migrantów. System ochrony i obrony granicy powinien być stale ulepszany i dostosowywany do nowo powstałych zagrożeń bezpieczeństwa granicznego.

Można uznać, że migracja jest procesem nieuchronnym i nieustannym – jednostka w obliczu zagrożenia skłonna jest opuścić swój kraj. W przypadku braku zapewnienia bezpieczeństwa przez władze swojego kraju – priorytetem staje się ucieczka i samodzielne zapewnienie bezpieczeństwa sobie i najbliższym. Nieistotny staje się fakt, że migracja jest nielegalnym procederem – jeśli jednostka zamierza przekroczyć granicę w sposób niezgodny z prawem – nielegalni migranci w głównej mierze kierują się potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa.

BIBLIOGRAFIA

- Bartz Brunon. 1997. *Idea wielokulturowego wychowania w nowoczesnych społeczeństwach*. Duisburg – Radom: Wydawnictwo ITE.
- Chojan Adrian, Olszewski Paweł. 2018. „Kryzys migracyjny jako problem globalny. Konsekwencje dla polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej”. *Roczniki Nauk Społecznych* 10(46), zeszyt 1: 93-106.
- Górny Agata, Kaczmarczyk Paweł. 2003. *Uwarunkowania i mechanizmy migracji zarobkowych w świetle wybranych koncepcji teoretycznych*, Warszawa: Instytut Studiów Społecznych UW.
- Hieronim, Słany Krystyna. 2002. Migracje. W: *Encyklopedia socjologii*, 239-263. Oficyna Naukowa.
- Kaczmarczyk Tomasz. 2015. „Migracja- charakterystyka zjawiska”. *Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy* 16(3): 7-15.
- Kitler Waldemar. 2010. *Bezpieczeństwo narodowe. Podstawowe kategorie, dylematy pojęciowe i próba systematyzacji*. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej.
- Konwencja dotycząca statusu uchodźców, sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r. Dz.U. 1991 nr 119 poz. 515.
- Lisiecki Marek. 1993. *Obrona i ochrona granicy państwowej Polski jako element bezpieczeństwa państwa*. Warszawa: Wydawnictwo PISM.
- Maciejewska Magda, Piffer Alicja. 2016. „Rola Straży Granicznej w zakresie zwalczania międzynarodowego terroryzmu i przestępczości zorganizowanej”. *Zeszyty Naukowe Ruchu Studenckiego* 2: 19-28.
- Maksimczuk Aleksander, Sidorowicz Leszek. 2007. *Ochrona granic i obsługa ruchu granicznego*. Warszawa: Wydawnictwo LexisNexis.
- Mróz Barbara. 2016. „System ochrony granicy państwowej wobec współczesnych zagrożeń bezpieczeństwa państwa”. *Journal of Modern Science* 2(29): 307-320.
- Mróz Barbara. 2017. „Wpływ zagrożeń migracyjnych na bezpieczeństwo wewnętrzne państwa”. *Journal of Modern Science* 2(33): 285-304.
- Pawłowski Jacek. 2017. *Podstawy bezpieczeństwa narodowego (państwa)*. Warszawa: Wydawnictwo ASzWoj.

- Sakowicz Andrzej. 2006. Nielegalna imigracja na obszarze Unii Europejskiej a prawo karne. W Zwalczenie przestępczości w Unii Europejskiej. Współpraca sądowa i policyjna w sprawach karnych, 183-201. Wydawnictwo Lexis Nexis.
- Straż Graniczna. Informacja statystyczna, <https://www.strazgraniczna.pl/pl/granica/statystyki-sg/2206,Statystyki-SG.html>.
- Sójka Wojciech, Gąsiorek Krzysztof. 2021. „Ochrona, obrona i bezpieczeństwo granicy państwowej w warunkach zewnętrznego zagrożenia państwa i w czasie wojny”. *Wiedza Obronna* 277(4): 64-97.
- Suduł Ryszard. 2012-2013. „Definicje i uwarunkowania nielegalnej migracji”. *Roczniki Wydziału Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL Tom VIII-IX, zeszyt 1*: 373-394.
- Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej - stan prawny na dzień 1 stycznia 2023 r. (Dz.U. z 2022 r.1138 t.j.).
- Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej - stan prawny na dzień 19 maja 2022 r. (Dz.U. 1061).
- Wawrzusiszyn Andrzej. 2012. *Wybrane problemy transgranicznego bezpieczeństwa Polski*, Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Wilk Paweł. 2016. „Nielegalna migracja i jej rodzaje na przykładzie przejścia granicznego Warszawa-Okęcie w latach 2009-2014”. *Studia Bezpieczeństwa Narodowego* 2(10): 177-208.
- Woźniak Robert Bolesław. 1999. *Socjologiczne implikacje migracji cudzoziemców w Polsce. Studium pogranicza polsko-niemieckiego*. Szczecin: Rozprawy i Studia.